

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Hjem – når man blir gammel

Hauge S, Jacobsen FF, red.

Hjem

Eldre og hjemlighet. 177 s. Oslo: Cappelen Damm, 2008. Pris NOK 289

ISBN 978-82-02-283742

Hjemmet er mer enn et sted å bo. Det er uløselig knyttet til grunnleggende og avgjørende verdier i menneskelivet, verdier som trygghet, identitet, autonomi og hjemmefølelse. I en eldgammel og ofte

sitert engelsk setning sies det slik: «For a man's house is his castle» (sir Edward Coke 1552–1634). Forfatterne beskriver og drøfter hjemmefølelsen og det den betyr gjennom livet, særlig i den siste delen av livet med sykepleie i eget hjem eller i sykehjem.

Boken har tre deler: Eldre og hjemlighet i Norge, hjem og tilhørighet for den syke eldre og hjemlighet i sykehjem. Hver del har tre kapitler. Det er, naturlig nok, mye overlapping mellom kapitlene, for den store utfordringen er å bevare hjemligheten når hjemmet invaderes av kommunens hjelpere og – enda vanskeligere – å skape hjem og hjemmefølelse i sykehjemmet. Sju av forfatterne er sykepleiere med omfattende tilleggsutdanning, en er psykolog og en er antropolog. Målgruppen er studenter innenfor sykepleie, sosial- og helsefagene og de tverrfaglige videreutdanningene innen eldreomsorg, psykisk helsearbeid og rehabilitering.

Forfatterne kjenner temaet ut og inn, både i teori og praksis, og de beskriver sine gode og vonde erfaringer. Hjemlighet skapes og bevares gjennom fysisk tilrettelegging og gjennom utdanning, kultur og ledelse. Den største utfordringen er å skape hjemlighet og hjemmefølelse i sykehjem. Det er og blir vanskelige konflikter mellom profesjonell pleie, effektivitet og økonomi på den ene siden og varme, nærhet og tilhørighet på den annen side. Forfatterne beskriver og drøfter denne konflikten ut fra deres ståsted og erfaringer. Løsningene omfatter fysisk tilrettelegging, kultur, trivsel, utdanning og ledelse. Alle forfat-

terne unngår ett stort problem, og det er mangelen på kontinuitet, spesielt i hjemme-sykepleien.

Forfatterne har lang undervisningserfaring fra høyskolene. De skriver godt, men jeg tror at en kortere og enklere bok hadde truffet målgruppen bedre. Målet er ikke bare å informere de unge, men å få dem til å tenke: Sånn vil jeg bli!

Både fastlegene og sykehjemslegene møter de gamle i deres siste hjem i livet, og legene kan ha en avgjørende innflytelse på hvordan denne delen av livet deres blir. Derfor må de tenke grundig over den utfordringen som ligger i begrepet «hjem». De behøver ikke lese fra perm til perm, men må kjenne resonnementene – og på den måten er denne boken nyttig.

Peter F. Hjort
Blommenholm

Sjelden bok om viktig tema

Eknes J, Bakken TL, Løkke JA et al.

Utredning og diagnostisering

Utviklingshemning, psykiske lidelser og atferdsvansker. 306 s, tab, ill. Oslo:

Universitetsforlaget 2008. Pris NOK 399

ISBN 978-82-15-01301-5

Universitets- og høyskoleutdannet helsepersonell, pedagoger inkludert, samt studenter er målgruppen. Boken angis, med rette, å være av interesse for spesialisthelsetjenesten – særlig psykisk helsevern og habiliteringstjenestene.

Det er kapitler fra i alt 14 bidragsytere, alle med erfaring fra praksisfeltet. Første hoveddel omhandler utredning (som vidt begrep) av utviklingshemning og autisme, der oppmerksomheten rettes mot utredning av selve funksjonshemningene både hos barn og voksne.

Andre hoveddel omhandler kartlegging og utredning av psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser. Størst omfang er gitt ulike kartleggingsredskap myntet på først-

nevnte. Et kapittel beskriver viktig somatisk differensialdiagnostikk.

Den tredje hoveddelen gjelder diagnostisering av atferdsforstyrrelser, psykiske og nevropsykiatriske lidelser. I all hovedsak disponeres innholdet ut fra eksisterende kriterieoppsett i ICD-10 og DSM-IV og i de kriteriesettene som er spesialutviklet for bedre å kunne fange opp aktuell fenomenologi hos personer med psykisk utviklingshemning.

Å være oppslagsverk er ett av bokens formål. Det understrekes at kapitlene ikke bør betraktes uavhengig av hverandre.

Psykiatri og atferdsproblematikk hos mennesker med psykisk utviklingshemning eller autisme er sammensatt. Mange berøres. Akademisk norsk psykiatri har langt på vei ikke viet feltet oppmerksomhet, så fagbøker fra praksisfeltet er sjeldne og velkomne.

At faginnnsatsen skjer med et samlet bio-, psyko- og sosialt perspektiv for øye, er allment understreket. I tråd med dette omtaler redaksjonen i introduksjonen at før man stiller diagnoser, må en bredspektret og grundig vurdering finne sted. Mulighet til og hensikt med å nå frem til presise diagnoser er et debatttema hva gjelder deler av det diagnostiske mangfoldet – også det er synliggjort i boken.

De enkelte forfatterne synes i ulik grad å presentere slike typer avveininger. Langt med omhu og som en helhet taper ikke boken nødvendigvis på slike forskjeller. Kompleksiteten i og bredden av fagområdet blir snarere fremhevet. Som studentlitteratur blir den imidlertid mer krevende.

For leger er det av verdi å få et innblikk i utredninger som gjelder funksjonsnedsettelsen, også det som andre profesjoner ivaretar. Nyttig er orienteringer om og anvisninger til kartleggingsredskap for personer med psykisk utviklingshemning.

Presis diagnostisering vil primært være oppgave for spesialisthelsetjenesten. Detaljrikdommen i boken kan for andre kanskje virke overveldende.

Psykiatri og atferdstematikken favner betydelig videre enn hovedfokusert utredning, kartlegging og diagnostisering. Langt flere enn dem en slik bok primært er planlagt for, har informasjons- og kunnskapsbehov. Den kan forhåpentligvis anspore til oppfølgere og til annen kunnskapsspredning.

Tyngre flerfaglig korrektur kunne trolig fjernet noen uklarheter og noen få tilsynel-

tende begrepsforvirringer. At presentasjonslisten av forfatterne mangler en bidragsyter, er nok et rent arbeidsuhell.

All ære til utgiverne.

Geirmund Skeie

Habiliteringstjenesten i Hedmark
Ottestad

Helse – frelse

Kjølsvik I, Holmen J, red.

Helse – frelse. Samfunnsmedisin og livssyn – et møte. 293 s, tab, ill. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2008. Pris NOK 349 ISBN 978-82-7634-199-7

Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT) er en spørreskjemaundersøkelse som har pågått i over 20 år. I den siste del av undersøkelsen har man invitert teologer med på reisen. Et langt spørreskjema om

kultur og livssyn, tro og tvil, religiøs aktivitet og etiske verdier tar sikte på å få et klarere bilde av sammenhengen mellom livssyn og helse.

Før undersøkelsen er ferdig, kommer imidlertid denne boken, med teologen Idar Kjølsvik og samfunnsmedisineren Jostein Holmen som redaktører. En rekke forfattere, de fleste åpenbart teologer og sykepleiere med innslag av medisiner og psykologer, har bidratt. Hvorfor er ikke yrke eller profesjonell bakgrunn oppgitt for disse?

Man ville ha ventet at forfatterne i det minste hadde gitt en oversikt over tidligere forskning om sammenhengen mellom religiøs tilknytning og helse, men her blir man skuffet. I den kjente amerikanske Midtown Manhattan-undersøkelsen fra 1950-årene fant man at de som hadde skiftet til en annen religion enn deres foreldre, var de sunneste psykisk sett. De som var uten religion, var de sykeste. Mest gunstig var det også at foreldrene hadde en middels aktiv tilknytning til religionen. Svak tilknytning var mindre heldig, og særlig ille var det når tilknytningen var sterk.

Det filosoferes, etter mitt syn, nokså uinteressant over sammenhengen mellom livssyn og helse. Noen skriver om historie og politikk i Nord-Trøndelag, andre om religiøsitet i Nord-Trøndelag, og andre igjen om livssyn og sykepleie osv. Vi får høre at HUNT er verdens største undersøkelse i sitt slag, at den har engasjert mange forskere både i Norge og i andre land og at det har resultert i flere hundre vitenskape-

lige publikasjoner, deriblant et 40-talls doktoravhandlinger. De fleste studiene skal ha gått ut på å forstå hvorfor noen blir syke, mens andre holder seg friske, kanskje langt opp i alderdommen. På denne bakgrunn kunne man ha ønsket å høre litt om de sentrale funn, men der blir man skuffet.

Målgruppen er noe uklart. I forordet sies det at «både medisinske og humanistiske miljøer, livssynsmiljøer (hva nå det er), sykepleiere og helsefolk generelt – og også andre interesserte» bør lese boken. «Målet med boka er å forstå mer av sammenhengen mellom helse og livssyn, få flere til å tenke og reflektere, og kanskje komme med forslag til hvordan vi kan komme videre og forstå mer» (sic).

Dette er en bok som neppe burde vært utgitt. Det naturlige ville være at sammenhengen mellom livssyn og helse ble diskutert når data foreligger.

Einar Kringlen

Psykiatrisk institutt
Vinderen

Myelomeningocele og seksualitet

Grimsrud K, Wallace M, Mathiassen TB.

Seksualitet og ryggmargsbrokk

Barndom-pubertet-identitet-erotikk-seksuell praksis. 30 s, ill. Nesoddtangen: Sunnaas sykehus, TRS kompetansesenter for sjeldne diagnoser, 2008. Gratis hefte

Barn med ryggmargsbrokk (myelomeningocele, MMC) døde tidligere stort sett lenge før de nådde en alder der seksualitet var aktuelt. Moderne behandling gjør at vi nå har et økende antall mennesker med denne med-

fødte feilen i nervesystemet. De har tilnærmet samme livslengde som normalbefolkningen, deltar i utdanning og arbeidsliv (vi har hatt en minister med funksjonshemmingen) og har behov for seksualitet og samliv som andre. Funksjonsproblemene er mest knyttet til lamelser i underekstremitetene og sviktende kontroll av urinblære, endetarm og seksualfunksjoner.

Kompetansesenteret for sjeldne diagnoser på Sunnaas og Ryggmargsbrokk- og hydrocephalusforeningen har gitt ut et orienteringshefte om seksualitet beregnet på pasienter med myelomeningocele og deres pårørende. Samfunnets tendens til å undertrykke seksualitet blant fysisk funksjonshemmede har heldigvis avtatt, og flere pasientforeninger har gitt ut tilsvarende

hefter for sine medlemmer. Slike hefter har en tendens til å falle i to grupper: De fleste er av typen «gode råd» med understreking av at alle har rett til å leve ut sin seksualitet. Den andre typen er de veiledningene med størst vekt på anatomi og fysiologi med klare tekniske eller praktiske råd om hvordan seksualproblemene kan løses.

Dette heftet tilhører helst første kategori, selv om kapitlene om prevensjon og graviditet er klart praktisk orientert. Det gis ingen opplysninger om hvorfor seksualfunksjonene svikter hos denne pasientgruppen. Trykksaken er vakkert gjennomillustrert, men bare én av illustrasjonene har en opplysende eller forklarende karakter (hva er MMC) – resten er grafisk pynt. Hjelp til orgasme er bare diskutert i forbindelse med seksualleketøy, potensfremmende hjelpemidler og deres fordeler og begrensninger er kursorisk behandlet, og løsninger på problemet manglende ejakulasjon er ikke nevnt. Selvhjelpsgrupper (pasientgrupper) er nevnt flere ganger og kunne kanskje vært vektlagt enda mer. Etter denne anmelders erfaring er dette det beste behandlingsalternativet.

Samlet gir heftet en veloverveid og fornuftig orientering til pasientgruppen, men de praktiske rådene (som pasientene ofte etterspør) kunne antakelig vært mer presise.

Ragnar Stien

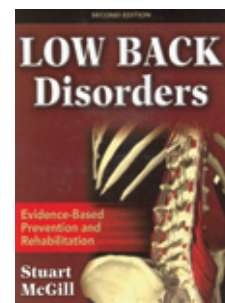
Oslo

Forebygging og rehabilitering av ryggglidelser

McGill S.

Low back disorders

Evidence-based prevention and rehabilitation. 2. utg. 311 s, tab, ill. Leeds: Human Kinetics, 2008. Pris GBP 34 ISBN 978-0-7360-6692-1

Denne læreboken har alle klinikere som arbeider med ryggpasienter som målgruppe, og særlig dem som ønsker å tilegne seg oppdaterte kunnskaper og ferdigheter innen biomekanikk/anatomi, klinisk funksjonell

vurdering, forebygging og rehabilitering. Den kan også ha adresse til forskere innenfor samme områder. Boken er skrevet av en kanadisk frontfigur med en rekke publiseringer knyttet til temaene ovenfor.

Jeg har tidligere anmeldt førsteutgaven fra 2002. Endringene i siste utgave er ikke store. Den har oppdatert litteratur, mer vekt